

KISS GY. CSABA

30 év (részletek egy emlékiratból)

A III. ORSZÁGOS GYŰLÉS MÁSODIK NAPJA
UTÁN (1990. JÚNIUS)

Az Írószövetségtől kaptuk az üzenetet Szabó Dezső Gellért-hegyi szobrának június 10-i leleplezéséről. A magyar kulturális emlékezetből méltatlanul kitörölt név. Művelődésünk XX. századi történetét az ő művei (főleg irodalmi publicisztikája, esszéi és visszaemlékezései) nélkül nem lehet megérteni, azzal együtt, hogy nézeteiben (kiében nem?) bizonyára van számos vitatható mozzanat. Az MDF nevében ketten fogunk koszorúzni: Olajos Csaba s jómagam. Egyébként az emlékmű felállítását támogatja a Művelődésügyi Minisztérium, az akadémia Irodalomtudományi Intézete. Annak idején azt szerettem volna a nagy önértetű író (apám mesélte, szinte műsorszám volt, ahogy fölvetett fejjel a Váci utcát járta), hogy a Gellért-hegyen temessék el, ezt azonban 1945 után nem engedélyezték. Most a Citadella déli oldalán húzódó sétány lesz a kései kegyelet helye. Itt gyülekezünk vasárnap délelőtt, többnyire az idősebb és a középnemzedék képviselői. A Szabó Dezső Emléktársaság nevében Pomogáts Béla szól, azt hangsúlyozza, író volt és gondolkodó, aki sohasem kereste a hatalom kegyét, magányos lázadóként vívta harcait. Püski Sándor bejelenti, hazaköltöztette kiadóját, és hamarosan megjelenteti *Az egész látóhatár* új kiadását. Szervátiusz Tibor alkotása bronzból készült méretes fejszobor, erős hatást kelt a fehér kő alapzaton, jól kifejezi a meg nem alkuvó író nyughatatlan génuszát. Sorra jönnek a koszorúzók, a pártok képviselői (kivételesen az SZDSZ és az MSZP), kilépünk mi is Olajos Csabával. És várjuk még egy ideig az Írószövetség elnökét, Göncz Árpádot, aki jelenleg országunk ideiglenes köztársasági elnöke. De hiába várjuk.

Az indulatok hullámai nem ültek el az Országos Gyűlés óta „első felvonása” óta. Sok a megoldatlan szervezeti kérdés. Hétfőn a budapesti szervezetek képviselői ültek össze tisztázni az MDF működésével kapcsolatos kérdéseket. Az alábbi határozatot fogadták el: Szükségesnek tartjuk az MDF alapszabályának és szervezeti felépítésének módosítását a megváltozott körülményeknek megfelelően. A III. Országos Gyűlés válasszon öt fős szerkesztő és előkészítő bizottságot, amely 1990. októberéig a következő munkát végezze el: az alapszabály tervezetét készítse el július 20-ig, és küldje el valamennyi helyi csoportnak, a szervezetek vitassák meg legkésőbb augusztus 20-ig, majd küldjék el észrevételeiket a szerkesztő és előkészítő bizottságnak. A bizottság dolgozza fel szeptember 30-ig az észrevételeket és javaslatokat, majd jutassa el az így kialakított szöveget október 10-ig az MDF összes szervezetéhez. Az alapszabály módosított változatát megvitatása után a IV. Országos Gyűlés fogadja el. Ezen javaslatok elfogadása esetén az átmeneti időszakra vonatkozóan megelégszünk az Elnökség és a Választmány olyan értelmű kiegészítésével és átalakításával,

ahogyan az a III. Országos Gyűlés második napján elhangzott, és a Választmány június 9-i ülése is elfogadta. Az elnökség következő ülésének időpontja: június 15. A következő napirendi javaslat született: 1.) Tájékoztató az MDF központjának munkájáról (Lezsák Sándor), 2.) A III. Országos Gyűlés harmadik munkanapjának előkészületei (Lezsák Sándor, Furmann Imre), 3.) Álláspontunk a köztársasági elnök közvetlen választásáról (Szabó Tamás), 4.) Egyéb (ünnepségek, megemlékezések). Időközben, mint tudjuk, Király Zoltán népszavazási javaslatot nyújtott be a köztársasági elnök közvetlen választása ügyében. Megkapom a napi sajtószemlét. Nem túl vígasztaló. Munkatársunk (nem emlékszem, ki készítette) így fűzte össze: „A sajtóból és a rádióból nem csak türelmetlenség süt, hanem ellenséges hangulatkeltés is: ‘csöbörből-vödörbe’ szemlélet. A jelenlegi magyar sajtó – beleértve a közéleti és irodalmi is – egyértelműen ellenzéki.” És akkor néhány idézet. „Tovább működnek ...az elmúlt korszak fétisei. Mindenekelőtt a pártnak, a pártszerűségnek a kritikátlan tisztelete... a pártszerűségnek ugyanez az eszménye ihlette az MDF demokratikus hitvallású vezetőit, amikor a választási hadjárat utolsó szakaszában képteleneknek bizonyultak arra, hogy elhatárolják magukat a saját soraikból áradó becsületsértő uszítástól és antiszemita hóbörgéstől” – írja Eörsi István a Népszabadságban. Pethő Tibor vezércikkében (Magyar Nemzet) azt hangsúlyozza: „...egy parlamenti választás általában tiszta helyzetet teremt... nálunk éppen a győztes párt és partnerei küszködnek belső ügyeikkel.” A Magyar Hírlapban pedig Bihari Mihály mondja el kritikáját: „Nem minden politikai erő tud kormányozni... az MDF-et és koalíciós partnereit annyira elkapta a választási kampányláz, hogy elfelejtették: nem elég megszerezni a kormányhatalmat, azt működtetni is kell”.

*

TÖREDÉKEK

Erről a június 15-i viharos elnökségi ülésről sebtében följegyzéseket készítettem magamnak. Nem könnyű ma kiigazodni bennük, néha csak szavak, félmondatok, gyakran megszakadnak a gondolatok. A jegyző hibája. Ebben a formában adom közre mégis. Érzékeltetvén a zaklatott hangulatot.

Csoóri Sándor: Itt van Bíró Zoltán, ne legyen a torkunkban egy olyan falat...

Szűcs István: a Választmány teljesen értetlenül állt Bíró Zoltán Hitel-cikke előtt. (A V. 30-i számban megjelent, főntebb tárgyalt írás).

Bíró Zoltán: sok minden tisztázni való van, ami a politikai döntések meghozatalát illeti, az információk áramlását, hogy miként kapcsolódik egymáshoz a három tényező: az MDF, a kormány és a parlamenti frakció. Ha az MDF nem viseli el a belső kritikát, nagy baj, nagy belső gyöngeséget mutat. Ha eltérnénk az MDF alapjaitól. Ha a vezetést nem a látszategység fönntartása vezényelné, akkor, ki kell mondjuk, robbanni fog. Ha a látszategység feszültséget takar...

Csengey: Magyarország sorsa a kezünkben van. Csurka közbeszól: Mostál kezet?

Csengey: Az alapfeszültséget a felső vezetés korlátok között tudja tartani, a követelések a helyi csoportoktól érkeznek. Megoldható ez a feszültség. Nem tudtunk úgy működni, hogy a pártnak és a mozgalomnak is megfeleljünk. Újra kell gondolni az álláspontokat.

Csoóri: Nem az a fontos, kinek van igaza, hanem az, hogy túl tudjuk élni.

Szabad György: Csengey Dénes nagyon fontos dolgokat mondott. Legyen szabad idéznem Bíró Zoltánt (a Hitel cikkből): az MDF nem eléggé baloldali. Egyenesen erkölcsi botlással illette azokat, akik cserbenhagyták Pozsgay Imrét. Ezt „rettenetes politikai hibának” véli. A szöveg közlése előtt eljöhett volna az elnökségbe és harcolhatott volna az álláspontjáért. Ha nem azzal jön, barátaim beszéljük meg, hanem kezdi a kritikai hanggal. Amikor két oldalról szorítanak bennünket, rázzák a pallót.

Bíró Zoltán: baloldali? Nem bal, de az sem igaz, hogy én egy jobboldali pártba léptem be. Másképpen ítélem meg az SZDSZ–MDF paktumot, különösen a módját. Semmiféle felelősséget nem érzek. Az eredendő hiba ez a megállapodás.

Csoóri Sándor: ezeket a kék foltokat tudjuk-e viselni...

Szabad György: persze vannak különbségek... a bíráló hangja jogos, csak a módját, idejét, feltételeit kell jól megválasztani. Felvetődött, hogy az elnökséget át kell szervezni. Ez a testület nem egy csoport képviselője. Az egység megőrzendő.

Kulin Ferenc: Csengey és Szabad sok mindent elmondott, magam is aggasztónak ítélem ennek a cikknek a hatását. Hogyan lehet túljúni ezen a válságon? Két veszéllyel kell számolni. Szétvetheti a válság a mozgalmat, a válság ellen küzdve pedig egy monolit egységet igyekszünk teremteni, mind a kettő ellen fel kell lépni. El kell fogadni, a mindenkori szükségszerűség szerint választhatunk partnert. Abban kellene megegyezni, hogy a paktum politikai kényszerűség volt.

Csurka István: az MDF-et a széthúzás tartja össze. A szigorú pártfegyelem nem megoldás. Szigorú pártegységet? Lehet, hogy erre van szükség. Ugyanakkor az ellenvélemények elhallgatása a nagyobb veszély. Csoóri Sanyival egy állásponton vagyok. Az egyezmény kényszerűség, külső körülmények nyomása alatt született. Az MDF lelassulását láthatjuk. Fontos lenne megőrizni az MDF hagyományait, szükséges, hogy a társaság együtt maradjon.

Kozma Huba: olvad a népszerűségünk, mint a hó.

Timkó Iván: Belső meghasonlásról van szó, tudnunk kell, ez mit jelent valójában. Olyan munkamegosztást kell kialakítani, hogy ne egymást kiszorítva dolgozzunk. (Megjegyzendő, hogy T.I. nem volt tagja az elnökségnek.)

/Kérdezi valaki/: Fölteszem azt a kérdést: Zoltán tud-e abban a szellemben dolgozni, mint mi, akik próbáljuk egybe tartani magunkat?

Bíró Zoltán: Eléggé különböző alkatú emberek elég jól együtt tudtak működni. Egyetlen feltétel: hogy a különböző szellemeket elbírja-e az MDF.

Lezsák Sándor: Messzebb vagyunk a megegyezéstől, nem kerültünk közelebb hozzá.

Antall József: Tartozom azzal, hogy megnyilatkozzam. A sokszínűségnek vannak bizonyos határai. Für Lajossal Moszkvában mindenben egyet értettünk, de szükségkép-

pen vannak dolgok, amiben nem értünk egyet. Az MDF különböző fő irányzatait azért tudtam elfogadni, mert az életutamban összekapcsolódtak. A három irányzat mind-egyikét vállalom. Az általam képviselt politikáról, a vezetésről számos kritika született. Az alapítók még szorosabb kört alkottak. Bizonyos mértékű ellensúlyra van szükség – hangsúlyoztatók, az MDF-et homogenizálhatónak tartottam.

Timkó Iván szólt közbe. – Mint egy rossz tanár.

Antall: Ami az SZDSZ-szel kötött megállapodást illeti, az Országos Gyűlésen elmondtam: koalíciót kell alakítani. Visszautasítom, hogy egyéni mű a paktum. Az elnökség elfogadta, a frakcióülésen kétszer is szavaztak róla. Vita nélkül fogadták el. Ez a kialakult helyzet. Munkamegosztásról volt szó, a miniszterek és államtitkárok létszáma 22 fő. Mi miattunk ült le a Fórum? Bevallom, nem örültem neki, hogy éppen saját szervezetem részéről élvezek ilyen kevés bizalmat. Eszmei és technikai kérdések vetődnek fel. Nem könnyű, ha a képviselőcsoport nem szavaz egységesen.

„Lelkipásztor a vagyok 15 millió magyarnak”, jegyezte meg egy nyilatkozatában Bíró Zoltán. Tudom, miért más a véleménye. Hajlandó vagyok Bíró Zoltánnal megegyezni. Egyébként engem nem a Demokrata Fórum emelt ebbe a szituációba. Nekünk, sem nekem nem tartozik hálával. Amit Bíró Zoliról ugyanolyan őszintén hiszek, hogy az alapvető dolgokat tekintve eldönti, miben tud egyet érteni. Különböző frakciók vannak, nálunk irányzatok. Ami engem illet, nem szívesen működnek egy nagykoalícióban. Ami nem tetszett, hogy Bíró Zoltán októberben úgy döntött, hogy visszavonul. Háromszor jelent meg csupán elnökségi ülésen. Politikai fellépései nem feltétlenül voltak helyesek. Ezzel lezártnak tekintem az ügyet. Az a kérdés: el tudja-e fogadni az MDF, hogy koalíciós kormányt tartunk fenn? A képviselőcsoporton nagyon nagy a nyomás. Azt kifogásolom, hogy nem lett volna szabad ilyen méretű válsághangulatot kelteni.

Egy fontos kérdésről döntött az elnökség. Egy ellenszavazattal úgy határoztak, hogy az MDF a parlament által történő elnökválasztás mellett foglal állást. Így festett a helyzet az Országos Gyűlés harmadik napja előtt. A viták hullámoztak tovább a választmányban is. Erről szintén csupán hevenyészett följegyzéseim vannak. Vagyis a *Töredékek* folytatása. Pontos dátumom nincs, föltehetőleg szintén még az Országos Gyűlés harmadik napja előtt. 46-an voltak jelen, Antall József is. Az ülést Szűcs István vezeti, javasolja, fogalmazzunk kérdéseket az elnökségnek, azt is elmondja, aggasztónak tartja Bíró Zoltán május 30-i cikkét a Hitelben.

Szűcs István: A 65 főből öten-hatan lemondtak a tagságról e testületben. Jelenleg 26 köztünk országgyűlési képviselő, öt miniszter és államtitkár. Sajnos a választmány nem tudott döntéshozó és véleményező testületté válni. Elmaradtak az előzetes egyeztetések az elnökséggel. Megtörtént, hogy a zárt elnökségi ülésről kiküldték a választmány képviselőjét. A hivatal rátelepedett a választmányra, sőt az elnökségre is. A hivatal ne politizáljon és ne nyilatkozzék, nem képviselheti az elnököt. Hiányolja Bíró Zoltán jelenlétét.

Valaki fölveti, hogy Bíró puccsot szervezett. Nem jegyeztem föl, kicsoda.

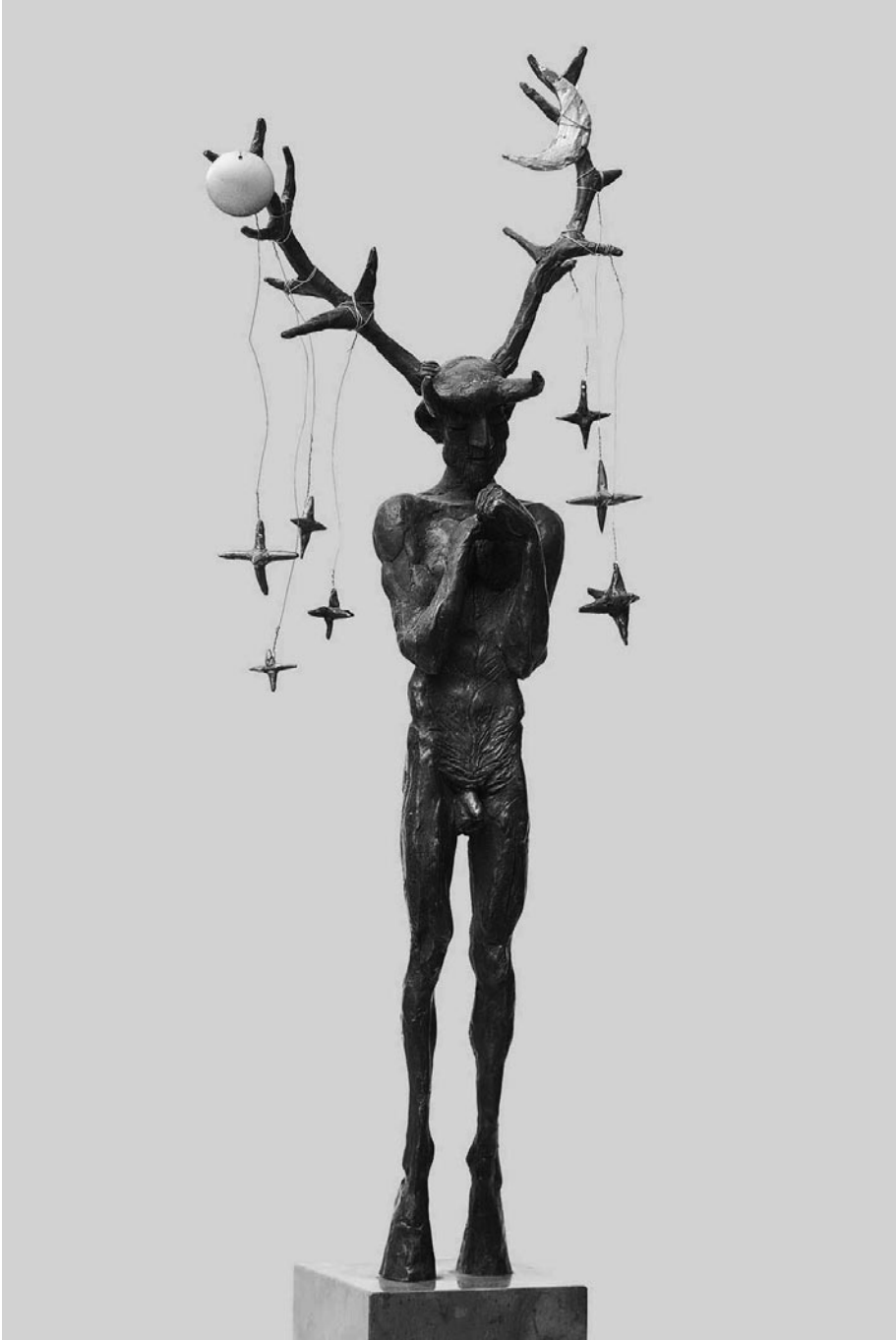
Csoóri Sándor: Bíró Zoltán nem jött el, de az ő távollétében ezt csak félig-meddig tudjuk megvitatni. Hogy puccsot akart volna csinálni, ezt nem tartom szerencsés fogalmazásnak. Vannak feszültségek. Azon az estén (péntek, június 1. – elnökségi ülés) megteremtődött a lehetőség a megegyezésre. Nagyon komoly bajok vannak az MDF-fel, ne legyen a repedésből hasadás. Nem tartom szerencsésnek Bíró Zoltán nyilatkozatát. Szokjuk meg: így fogunk egymáshoz csiszolódni. Ezt nem lehet folytatni, hogy ami az MDF igazi szelleme volt, felresöprődjék. Azért nem vállaltam a társelnökséget, amit előző nap elvállaltam – ez a legkényesebb kérdés –, mert más az író és a politikus. Egy politikus meg akarja szerezni a hatalmat. Az író valahogyan az igazságot akarja hatalomra juttatni. Elvállaltam volna, ha a beszédben az irodalmi hasonlat nem vált volna politikai hasonlattá. Az, ami a Fórum kezdetén volt, elhalványult. Akik kezdték, Petúrok lettek. Az a javaslatom, hogy támogassuk Antall József kormányát, de Antall József is kövessen el mindent, hogy tudjon az MDF mögötte lenni. Saját tagságunk egy részét nem lehet petúristának nevezni. Ha nem tudunk őszintén beszélni – katasztrófa lesz.

Bene Éva: Általános elégedetlenség van a választmány munkájával kapcsolatban. Szükség van-e a választmány önálló munkájára, teszük fel a kérdést. Gyökeres változásra van szükség.

Szűcs István: Végzetyszerű összefüggést látok Király Zoltán kezdeményezése a köztársasági elnök választása dolgában, épp, amikor szélső jobbról is érkezik provokáció – egy órán belül. Ne higgyük, hogy véletlen.

Kádár György: Bánk bán, Tiborc, Petúr bán... ezek volnának az MDF irányzatai. Ne legyen népi-nemzeti magyar? Ha nemzet nincsen, elveszünk.

Antall József: Nagyon nehéz helyzetben vagyok. Lényegében nem feleltem a támadásokra. Felelősséggel az Országos Gyűlésnek tartozom. Rendkívüli felelősség hárul az elnökre. Az elnökkel szemben szülehetnek olyan vélemények, mint amilyenek születtek. A Magyar Nemzet interjúbán nem hiszem, hogy a népi-nemzeti vonalat háttérbe szorítottam volna. A liberális hagyományt ma is őrizzük, magam a kereszténydemokrácia liberális irányát képviselem. Nincs más útunk Európába. Én ezt akartam képviselni. Ha ezt nem lehet képviselni, kilépek. Nem szívesen beszélek konkrét dolgokról. Magát a szöveget szeretném. Petúrnak sem Csoórit, sem a népi-nemzeti vonalat nem neveztem. Remélem, hogy bennünket nem lehet szembeállítani. Ha Csoóri Sándor vállalja a tiszteletbeli-társelnöki pozíciót, ha Csoóri Sándort bárminek megválasztják, azzal egyetértek. Ha éppen: akkor Csoóri – Bánk, de Biberachok is vannak. Ne hallgassuk el, adagolták környezetünkben a híreket. A Hítel-cikket akkor reggel olvastam, kamarilla politika és egyebek... Egyetlen eszköz volt, s megfelelő kompromisszummal zárult. /.../ Vannak fronthelyzetek ... ilyenkor fontos, hogy van bizalom, vagy nincs. Igenis, az egységet akarom, jó volna, ha feltételeznék a jószándékot. Az egység érdekében bárkivel leülök.

Szarvaskirály